

El gest metropolità

JORDI MARTÍ, Delegat de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 13 de juliol del 2010

La celebració de l'Any Cerdà ha servit per revitalitzar el debat al voltant de la ciutat. Les analogies entre la Barcelona d'ara fa 150 anys i l'actual han permès una commemoració que ha basculat entre l'anàlisi històrica dels fets i la reflexió sobre el present i futur de la Barcelona contemporània. Aquest ha estat un dels principals al·licients d'aquest any. Tot i que ens convocava el que va passar ara fa 150 anys, parlàvem del present i el futur de la ciutat i, també s'ha de dir, del futur de la regió urbana que l'envolta, com ha escrit amb encert des d'aquestes mateixes pàgines Antoni Fogué, president de la Diputació de Barcelona.

COM mostra l'exposició Cerdà i la política pràctica, que s'exhibeix al Centre Cultural Blanquerna de Madrid, a mitjans del segle XIX corrien temps de transformacions tecnològiques, econòmiques, socials i culturals; la ciutat enderrocava unes muralles –l'últim vestigi del seu passat medieval– per afrontar els reptes d'una nova i emergent metròpolis industrial. Els temps actuals presenten canvis de la mateixa naturalesa i calat; els canvis en les dinàmiques econòmiques i l'emergència dels nous sectors associats al coneixement, l'articulació d'una societat cada vegada més fragmentada, o la substitució d'un relat cultural homogeni per l'explosió de la multiculturalitat urbana. Sembla, doncs, que ens han canviat el sistema operatiu de la ciutat, la seva manera de funcionar, tal com va passar a meitat del segle XIX.

El geògraf Francesc Muñoz, director del congrés Cerdà Postmetròpoli, argumenta que l'aspecte més significatiu del llegat del famós enginyer

respecte a la realitat actual no són les seves respostes concretes adaptades a la realitat del seu temps –o sigui, el que coneixem com a Eixample barceloní, una de les malles urbanes amb més capacitat d'adaptació–, sinó el que anomena el gest Cerdà. Un gest que podria traduir-se com l'actitud de l'urbanista per trobar noves respostes a problemes nous de la ciutat, fent-ho sempre des d'una gran ambició i atrevint-se a proposar un canvi d'escala per a la ciutat. Un gest valent, gens fàcil en un context en què les enormes transformacions suscitaven, com ara, temors i incerteses.

És pertinent, doncs, preguntar-se ¿com es conjuga el gest Cerdà avui? ¿Quina és l'escala adequada per pensar i actuar a Barcelona? Sens dubte la resposta és resoldre la governança i l'articulació de l'àrea i regió metropolitanes, l'escala real de la ciutat; el municipi de Barcelona equivaldria a la ciutat emmurallada de principis del segle XIX i, per tant, si les polítiques urbanes es pensen i s'executen només en aquesta escala i en la de la resta de municipis que l'envolten, es perd molta capacitat d'aprofitar l'energia d'un dels pols urbans més sòlids del sud d'Europa.

UN GEST metropolità, a més, exigeix definir noves àrees de centralitat (la tèrmica del Besòs, sens dubte, en serà una) més enllà de la ciutat central fomentant canvis en l'imaginari urbà; necessita repensar polítiques a escala metropolitana en tots els àmbits (en urbanisme i educació, en promoció econòmica i en cultura, en residus i en zones verdes, en seguretat i en vivenda, en turisme i en immigració); i és indispensable articular un govern metropolità molt consistent, tan consistent que molts comencem a creure que la nova llei del govern metropolità, ara al Parlament de Catalunya, hauria de ser només un pas cap a la constitució

d'un autèntic ajuntament metropolità que integrés el conjunt dels municipis actuals.

SI ACCEPTEM que el món està en un procés de transformació a gran escala, és fàcil concloure que els canvis exigeixen adaptar els mecanismes de govern a la nova realitat. De la mateixa manera que necessitem més Europa, és a dir, un govern més fort a escala europea, que pugui plantar cara als embats del mercat més especulatiu, el món avui és cada vegada més urbà i genera unes regions metropolitanes que demanen noves formes de govern local. Molts països del continent estan racionalitzant i disminuint el nombre de municipis; Catalunya, amb gairebé mil municipis per set milions i mig de ciutadans està exageradament per sobre del que avui és necessari i sostenible. Més enllà del que pugui significar en la racionalització de la despesa pública, la reducció d'ajuntaments podria ser útil per adaptar el govern local a la nova configuració urbana del nostre país, i especialment de la seva capital. Qui sap si aquest és l'autèntic gest Cerdà.